

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Με τον όρο **περιγραφή** εννοούμε την αναπαράσταση μέσω του λόγου χώρων, προσώπων, αντικειμένων, φαινομένων κ.λπ. Η περιγραφή ως είδος κειμένου συνδέεται με το **χώρο**.

Περιγραφικά κείμενα συναντάμε σε διάφορους τομείς: στη λογοτεχνία, στην επιστήμη, στα σχολικά εγχειρίδια, στις εφημερίδες, σε πρακτικούς οδηγούς, σε διαφημίσεις, σε ενημερωτικά φυλλάδια, σε μικρές αγγελίες κτλ.

Υπάρχουν διάφορα είδη περιγραφής, όπως: τοπίου, προσώπου, αντικειμένου, κτιρίου, φυσικού φαινομένου, έργου τέχνης, συναισθηματικών καταστάσεων, κτλ.

Η επιλογή του υλικού μιας περιγραφής εξαρτάται:

- από την οπτική γωνία, τη θέση δηλαδή στο χώρο αυτού που περιγράφει
- από την ιδιαίτερη προσωπικότητα, τον χαρακτήρα του
- από τη σκοπιά που αντιμετωπίζει τα γεγονότα.

Στην περιγραφή (προσώπου, ζώου, αντικειμένου κ.λπ.) η οργάνωση ακολουθεί μια πορεία από τα απλά στα σύνθετα ή από τα δευτερεύοντα στοιχεία στα κύρια-σημαντικά κτλ.

Η περιγραφή τοπίου: Ακολουθεί πορεία από το γενικό στο ειδικό, από γενικές εικόνες σε λεπτομερειακές. Οργανώνεται: **Α.** με βάση ένα σταθερό σημείο περιγραφής, όταν ο συγγραφέας μένει ακίνητος και από εκεί περιγράφει το χώρο. **Β.** με βάση την κίνηση προς ένα τέρμα (το σημείο περιγραφής δεν είναι σταθερό): από μακριά πάμε κοντά, από βόρεια πάμε νότια, από πάνω πάμε κάτω και το αντίστροφο, κλπ.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Η γλώσσα της περιγραφής χαρακτηρίζεται από:

- σαφήνεια, ακρίβεια
- χρήση επιθέτων (για σταθερές ιδιότητες) που προσδίδουν ζωντάνια και παραστατικότητα.

Η χρήση των επιθέτων προσδίδει μεγαλύτερη ζωντάνια, παραστατικότητα αλλά και σαφήνεια στην περιγραφή και μας βοηθά να φανταστούμε πιο εύκολα και πιο λεπτομερειακά το αντικείμενο που περιγράφεται. Αντίθετα, η απουσία τους κάνει την περιγραφή όχι μόνο λιγότερο ανάγλυφη και παραστατική, αλλά και αόριστη και ασαφή, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στον αναγνώστη. Επομένως, τα επίθετα δεν έχουν διακοσμητικό ρόλο, αλλά δίνουν ουσιαστικές πληροφορίες στον αναγνώστη.

- κυριαρχία του ενεστώτα και εξακολουθητικών ρημάτων που δηλώνουν τη διάρκεια ή την μονιμότητα του αντικειμένου που περιγράφεται· συχνή χρήση βοηθητικών ρημάτων (είμαι, έχω).
- χρήση επιρρημάτων για προσωρινές ιδιότητες των περιγραφόμενων στοιχείων.

Τις περισσότερες φορές δε συναντάμε την περιγραφή μόνη της στο λόγο. Συνήθως αποτελεί μέρος μιας αφήγησης, που, όπως θα δούμε, οργανώνεται με άξονα το χρόνο.

ΕΙΔΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

Η περιγραφή διακρίνεται επίσης σε **αντικειμενική** και **υποκειμενική**.

Α. Η αντικειμενική περιγραφή χρησιμοποιείται σε κείμενα πληροφοριακά (π.χ. εγκυκλοπαίδειες, τεχνικά εγχειρίδια, ρεπορτάζ, δελτία καιρού κ.ά.). Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της είναι:

- αυτός που περιγράφει αποφεύγει να αναμειχθεί προσωπικά ή να δηλώσει τη στάση του απέναντι σ' αυτό που περιγράφεται, γι' αυτό απ' αυτό το είδος της περιγραφής απουσιάζουν τα σχόλια, η διατύπωση κάποιας γνώμης ή η έκφραση συναισθημάτων.
- η κυριαρχία του γ' προσώπου και η παθητική σύνταξη.

Β. Η υποκειμενική περιγραφή χρησιμοποιείται κυρίως στη λογοτεχνία. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της είναι: η παρουσία του α' προσώπου, η χρήση ποιητικής γλώσσας, το έντονο προσωπικό-βιωματικό στοιχείο, η έκφραση συναισθημάτων ή η διατύπωση προσωπικών κρίσεων και σχολίων.

κατατοπιστικό βίντεο:

https://www.youtube.com/watch?v=xOXOWb2Q7kl&ab_channel=%CE%A6%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82Online

ΑΦΗΓΗΣΗ

Με τον όρο **αφήγηση** εννοούμε την προφορική ή γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος ή μιας σειράς γεγονότων, πραγματικών είτε φανταστικών.

Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το **χρόνο**, αλλά τα γεγονότα ή οι καταστάσεις που εξιστορούνται συνδέονται **αιτιολογικά** μεταξύ τους.

Η αφήγηση στηρίζεται στην ακόλουθη δομή:

Α. Πληροφορίες για τους «πρωταγωνιστές/ήρωες», το χώρο, το χρόνο, την κατάσταση από την οποία ξεκινά η αφήγηση.

Β. Η εξέλιξη της αφήγησης και η έκβασή της.

Γ. Η λύση (το τέλος της ιστορίας) και η κρίση του αφηγητή για το νόημα της ιστορίας. Πολλές φορές η κρίση του αφηγητή μπορεί να συμπίπτει με τη λύση.

Κύριος χρόνος της αφήγησης είναι ο **αόριστος**, που ως συνοπτικός χρόνος είναι κατάλληλος για να δηλωθεί η εξέλιξη, η αλλαγή που αναπαριστά η αφήγηση, αλλά χρησιμοποιείται και ο **παρτατικός**. Επίσης συχνά χρησιμοποιείται και ο **ιστορικός** ενεστώτας στη θέση του αορίστου, για να δοθεί ζωντάνια στην αφήγηση.

Στην αφήγηση χρησιμοποιούνται **συνδετικές λέξεις** ή φράσεις που δείχνουν: α. τη **χρονική σειρά** των γεγονότων (π.χ. *ύστερα, μετά, στη συνέχεια* κ.λπ.). β. την **αιτιολογική σχέση** μεταξύ τους (π.χ. *επειδή, καθώς, αφού, ενώ, έτσι* κ.λπ.).

Η **έκταση** της αφήγησης ποικίλλει: μπορεί η αφήγηση να είναι πολύ εκτεταμένη ή να περιορίζεται σε μια μόνο φράση. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η ρήση του Καίσαρα «*veni, vidi, vici*» («ήρθα, είδα, νίκησα»), που θεωρείται η συντομότερη αφήγηση.

ΕΙΔΗ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Υπάρχουν τρία είδη αφήγησης:

α. Η **μυθοπλαστική αφήγηση**, στην οποία κυριαρχεί ο κόσμος της φαντασίας και του μύθου. Η μυθοπλαστική αφήγηση είναι **συνδεδεμένη με τη λογοτεχνία**, η οποία, ως γνωστόν, δεν αφηγείται το πραγματικό, ακόμη κι όταν διεκδικεί την αληθοφάνεια. Συστήνει έναν ολόκληρο καινούργιο κόσμο προσώπων και καταστάσεων «από το μηδέν».

β. Η **ιστορική αφήγηση**, η οποία συνδέεται με την παρουσίαση γεγονότων του πρόσφατου ή παλαιότερου παρελθόντος και συναντάται στην ιστορία.

γ. Η **ρεαλιστική αφήγηση**, η οποία συνδέεται με την παρουσίαση με σαφή και πειστικό τρόπο γεγονότων του παρόντος και η οποία συναντάται στις καθημερινές συζητήσεις, στα ρεπορτάζ των ειδήσεων, κ.λπ. Η ρεαλιστική αφήγηση διαφέρει από την ιστορική ως προς τον χρόνο των συμβάντων και την τεκμηρίωσή τους. **Εξιστορούνται σύγχρονα του αφηγητή γεγονότα**, γι' αυτό και οι απαιτήσεις που ενδεχομένως έχει ο αναγνώστης/ ακροατής για τεκμηρίωσή τους είναι μεγαλύτερες.

■ Η **διάκριση ανάμεσα στην περιγραφή και την αφήγηση δεν είναι απόλυτη**. Πολλές φορές τα όρια **συγχέονται**: π.χ. στην περιγραφή της λειτουργίας μιας μηχανής ή μιας διαδικασίας. Στην περίπτωση αυτή **μολονότι έχουμε μια σειρά από πράξεις/ενέργειες, μπορούμε να μιλήσουμε για περιγραφή και όχι για αφήγηση, επειδή οι ενέργειες αυτές είναι επαναλαμβανόμενες και επομένως αποτελούν σταθερά γνωρίσματα του αντικειμένου της περιγραφής**.

Η περιγραφή μέσα στην αφήγηση

Η αφήγηση και η περιγραφή συνδέονται στενά. Μπορούν να συνυπάρχουν στο ίδιο κείμενο ή ακόμα και στην ίδια περίοδο π.χ. «Χίμηξε μέσα στην κοιλάδα» (αφήγηση)/ «ασυγκράτητο τέρας οργισμένο από... σύγκορμο» (περιγραφή). Όταν ο συγγραφέας παρεμβάλλει μια περιγραφή σε ένα αφηγηματικό κείμενο, επιδιώκει ορισμένους από τους παρακάτω στόχους:

- Να σκιαγραφήσει τα πρόσωπα, να στήσει το σκηνικό της δράσης και γενικά να φωτίσει την αφήγηση με διάφορες άμεσες ή έμμεσες πληροφορίες.
- Να πετύχει τη μετάβαση από το ένα αφηγηματικό μέρος στο άλλο.
- Να προκαλέσει αγωνία και αναμονή (*suspens*) στον αναγνώστη με την επιβράδυνση της δράσης, αφού με την περιγραφή φαίνεται ότι σταματάει ο αφηγηματικός χρόνος.
- Να προσφέρει αισθητική απόλαυση στον αναγνώστη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Στα κείμενα που ακολουθούν να προσδιορίσετε το γενικό τύπο τους (αφηγηματικό - περιγραφικό) καθώς και το ακριβές είδος τους:

α. Φέτος το καλοκαίρι ανακαλύψαμε μια υπέροχη παραλία στο νησί της Ζακύνθου. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού, μακριά από τους θορυβώδεις τουριστικούς προορισμούς. Είναι κρυμμένη πίσω από βράχους, σα να θέλει να προστατευθεί από ανεπιθύμητους επισκέπτες. Πρόκειται για ένα μικρό κόλπο με καταγάλανα πεντακάθαρα νερά. Η παραλία είναι γεμάτη κατάλευκα μικρά βότσαλα. Λίγα αρμυρίκια προσφέρουν τον ευεργετικό ίσκιο τους στον επισκέπτη. Στην παραλία αυτή περάσαμε αξέχαστες στιγμές απολαμβάνοντας την ομορφιά και την απόλυτη ηρεμία της φύσης.

β. Είμαι Κωνσταντινουπολίτης την καταγωγήν, αλλά εγεννήθηκα στην Αλεξάνδρεια - σ' ένα σπίτι της οδού Σερίφ· μικρός πολύ έφυγα, και αρκετό μέρος της παιδικής μου ηλικίας το πέρασα στην Αγγλία. Κατόπιν επισκέφτην την χώραν αυτήν μεγάλος, αλλά για μικρόν χρονικόν διάστημα. Διέμεινα και στη Γαλλία. Στην εφηβικήν μου ηλικίαν κατοίκησα υπέρ τα δύο έτη στην Κωνσταντινούπολι. Στην Ελλάδα είναι πολλά χρόνια που δεν επήγα. Η τελευταία μου εργασία ήταν υπαλλήλου εις ένα κυβερνητικόν γραφείον εξαρτώμενον από το υπουργείον των Δημοσίων Έργων της Αιγύπτου. Ξέρω Αγγλικά, Γαλλικά και ολίγα Ιταλικά.

Αυτοβιογραφικό σημείωμα του Κωνσταντίνου Καβάφη

γ. Τις πρώτες πρωινές ώρες ξέσπασε μια μεγάλη πυρκαγιά σε βιοτεχνία πλαστικών στην περιοχή της Παραλίας. Οι κάτοικοι ειδοποίησαν αμέσως την Πυροσβεστική Υπηρεσία, η οποία ευτυχώς κατέφθασε χωρίς καθυστέρηση και ανέλαβε τα έργα της κατάσβεσης της φωτιάς. Αρχικά έγινε προσπάθεια να περιοριστεί η φωτιά στο φλεγόμενο κτήριο και να μην επεκταθεί στην παρακείμενη πολυκατοικία. Η προσπάθεια των πυροσβεστών ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, εξαιτίας των εύφλεκτων υλικών που υπήρχαν στη βιοτεχνία. Οι κάτοικοι αγωνιούσαν για την ασφάλεια των νοικοκυριών τους. Στην πιο δύσκολη θέση, όμως, βρισκόταν ο ιδιοκτήτης της βιοτεχνίας, ο οποίος έβλεπε την περιουσία του να γίνεται στάχτη. Τελικά η φωτιά σβήστηκε, αφού κατέστρεψε ολοσχερώς τη βιοτεχνία.

δ. Ποτέ δεν είχα δει τη μητέρα μου να γελάει· χαμογελούσε μόνο, και τα βαθουλά μαύρα μάτια της κοιτάζαν τους ανθρώπους γεμάτα υπομονή και καλοσύνη. Πηγαινόρχουνταν σαν πνέμα αγαθό μέσα στο σπίτι, κι όλα τα πρόφταινε ανέκοπα κι αθόρυβα, σαν να 'χαν τα χέρια της μιαν καλοπροαίρετη μαγική δύναμη, που κυβερνούσε με καλοσύνη την καθημερινήν ανάγκη. *Ν. Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο*

ε. (Το τρένο) Χίμηξε μέσα στην κοιλάδα ασυγκράτητο τέρας οργισμένο, τρέμοντας σύγκορμο. Η κοιλάδα συνταράχτηκε από τον αχό και τον αντίλαλο. Το φεγγάρι βούλιαξε μέσα στους καπνούς, τα χαμοβούνια τρέμανε και οι άρρωστες φυλλωσιές των παραταγμένων δέντρων σάλεψαν βίαια στο πέρασμα του. Πήγαν κι ήρθαν με τη λικνιστική κίνηση που κάνουν τα ενάλια φυτά, όταν ένα τέρας του βυθού περάσει σύρριζα, σαρώνοντας με τις δυνατές φτερούγες το βαρύ νερό...

Στρ. Μυριβήλης, Τοπίο

στ. Το σχολείο μου ανέλαβε μια σημαντική πρωτοβουλία στα πλαίσια του περιβαλλοντικού προγράμματος που υλοποιείται τη φετινή σχολική χρονιά, τη δένδροφύτευση καμένης πλαγιάς κοντά στη μονή του Ομπλού. Ένα πρωινό βρεθήκαμε στο συγκεκριμένο χώρο, όπου επικρατούσε ένα σκηνικό καταστροφής, παντού μαυρίλα και θάνατος. Αμέσως πιάσαμε δουλειά. Κάποιοι αρχίσαμε να σκάβουμε λάκκους, άλλοι κουβαλούσαν τα μικρά δεντράκια. Μετά την προετοιμασία του εδάφους προχωρήσαμε στη δένδροφύτευση. Λίγο μετά το μεσημέρι η αποστολή μας ολοκληρώθηκε. Κατάκοποι αλλά χαρούμενοι επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Φαντάζομαι τη νέα εικόνα της πλαγιάς μετά από καιρό: πνιγμένη στο πράσινο, και πάλι ζωντανή!!!

ζ. Στη συγκεκριμένη φωτογραφία απεικονίζεται ένας άνθρωπος που κοιτάζει το είδωλό του στον καθρέφτη. Είναι ένας νέος, με καθαρό δέρμα, στρογγυλό πρόσωπο, φωτεινό βλέμμα και ελαφρώς μακριά μαλλιά. Η όψη του είναι σοβαρή, καμιά σύσπαση δεν ταραξίζει την ήρεμη εικόνα. Το φόντο είναι αχνό, σα να μην υπάρχει κάτι άλλο στο χώρο εκτός από τον άνθρωπο στον καθρέφτη. Τα μάτια είναι μεγάλα και δίνουν την αίσθηση ότι κυριαρχούν στην εικόνα. Μάτια γαλήνια αλλά εξεταστικά, που κοιτάζουν με στοχαστικό ύφος.

η. Γ. Σουρής (1852-1919),

Ἡ ζωγραφιά μου

Μπόι δυὸ πῆχες,
κόψη κακή,
γένια μὲ τρίχες
ἐδῶ κι ἐκεῖ.

Κούτελο θεῖο,
λίγο πλατύ,
τρανὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Δυὸ μάτια μαῦρα
χωρὶς κακία
γεμάτα λαύρα (=φωτιά, πάθος)
μὰ καὶ βλακεία.

Μακρὺ ρουθούνι
πολὺ σχιστό,
κι ἓνα πηγούνι
σὰν τὸ Χριστό.
Πηγάδι στόμα,
μαλλιά χυτὰ
γεμίζεις στρῶμα
μόνο μ' αὐτά.

Μούρη ἀγρία
καὶ ζαρωμένη,
χλωμὴ καὶ κρύα
σὰν πεθαμένη.

Κανένα χρῶμα
δὲν τῆς ταιριάζει
καὶ τῶρ' ἀκόμα
βαφὲς ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη
ὅλο σχισμάδες,
ῥφος τσιφούτη (=τσιγκούνη)
γιά μαστραπᾶδες*.

**μικρὴ μεταλλικὴ, πῆλινη ἢ καὶ γυάλινη κανάτα που
χρησιμοποιούνταν ἄλλοτε γιὰ τὸ σερβίρισμα
δροσεροῦ νεροῦ ἢ κρασιοῦ· ἐδῶ μεταφορικὰ
υπονοεῖ τοὺς ψεύτες, τοὺς υποκριτές, τοὺς
παλιανθρώπους*

Θ. περιγραφή πίνακα El Greco, Annunciation (page
9, photo 4)

<https://www.wga.hu/index1.html>